

лення пошкоджених археологічних об'єктів було здійснено зачистку стінок кар'єрів та шурфування. Встановлено, що більша частина поселення, за виключенням східної периферії, зруйнована вицент. У ході зачисток виявлено і досліджено залишки заглибленого житла та господарчу яму. Житло-напівземлянка майже овальної у плані форми розміром близько 5 × 3 м, глибиною 1,2 м. У заповненні виявлені фрагменти ліпних горщиків скіфського часу, уламки античних амфор та три скляні намистини. Господарча яма округлої в плані форми, діаметром 0,95 м, глибиною 1,1 м. При її дослідженні знайдено кілька фрагментів від горщиків скіфського часу.

Таким чином, у результаті проведених археологічних розвідок у долині р. Тясмин, ви-

явлено два пошкоджені об'єкти археологічної спадщини: курган «Устина могила» та поселення «Панський острів» коло с. Новоселиця Чигиринського р-ну, що знаходяться на державному обліку. На останньому проведені дослідження аварійних об'єктів. Зважаючи на значне пошкодження поселення через несанкціоноване добування піску, необхідне дослідження тієї його частини, що ще збереглася. Також виявлено нову, раніше невідому комплексну пам'ятку археології — поселення скіфського часу та ґрунтовий могильник пізньозарубинецького часу в урочищі Троянка в с. Івківці Чигиринського р-ну. Даний об'єкт археологічної спадщини перспективний у плані проведення наукових досліджень, здійснення яких є необхідним з огляду на масштаби його грабунку «чорними копачами».

О. М. Лизун, П. С. Шидловський, О. Цвіркун, В. Ф. Федько

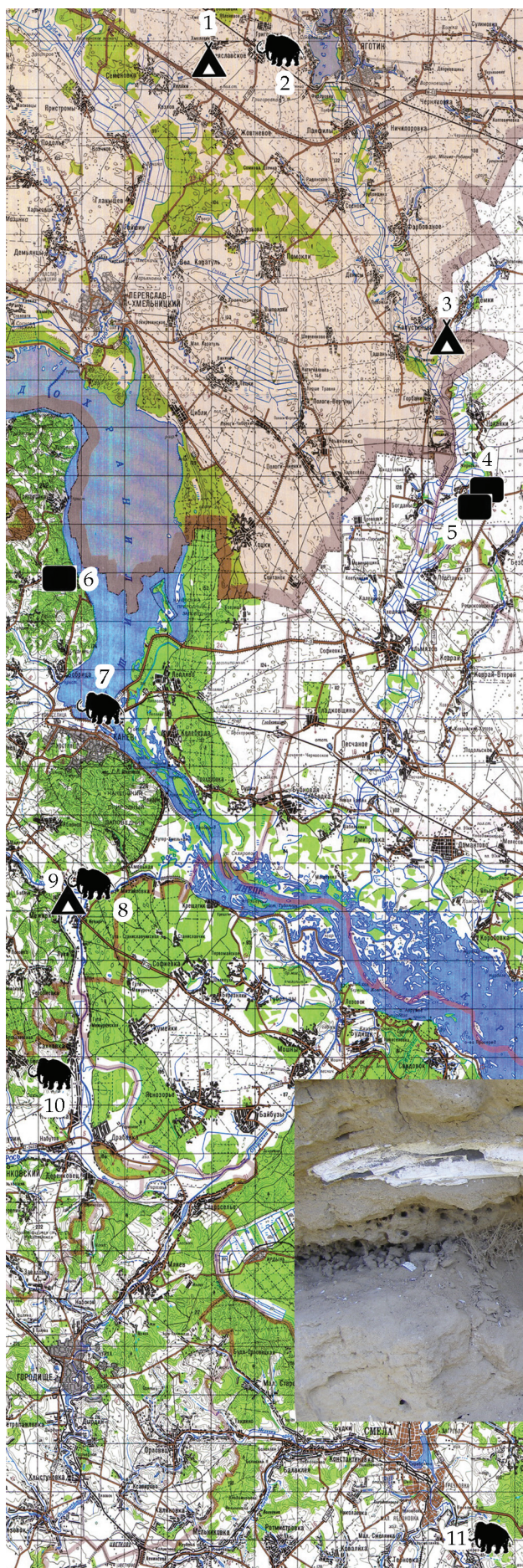
НОВІ ВЕРХНЬОПАЛЕОЛІТИЧНІ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ В КАНІВСЬКОМУ ПОДНІПРОВ'І

Межиріцькою експедицією Кафедри археології та музеєзнавства Київського національного університету ім. Т. Шевченка за підтримки Hugo Obermaier Society for Quaternary Research and Archaeology of the Stone Age в межах проекту «Raw material and technological traditions of Middle Dnieper river basin in Upper Paleolithic times» здійснено розвідки в Черкаській та Київській областях з метою виявлення в Середньому Подніпров'ї нових пізньопалеолітичних пунктів. Наслідком досліджень стало відкриття чотирьох місцезнаходжень крем'яних виробів палеолітичного вигляду (Безпальче-Шлях, Паламарі; Бучак) та трьох пунктів знахідок пізньоплейстоценової фауни (Кулябівка, Нетеребки, Велика Яблунівка).

Кулябівка, с. Яготинського р-ну Київської обл. Викопні кістки було виявлено на території новобудови церкви в центрі села при проведенні земляних робіт (ригтя колодязя) та передано до Яготинського історичного музею. Топографічно місцезнаходження розташовується на високій точці мису правого берега р. Супій, що переходить у вододільне плато між Супоєм та Трубежем, на протилежному боці якого розташовані стоянки Семенівка І—ІІІ (рис. 1: 1—2). За свідченнями голови Кулябівської сільської ради

С. І. Владімірова, кісткові рештки трапились на глибині 6—7 м від сучасної поверхні. Перевірка лесового викиду з колодязя додаткових знахідок, окрім дрібних кісткових фрагментів, не дала. У процесі огляду (спільно з Д. В. Ступаком) було встановлено, що кістки (два екземпляри) являють собою фрагменти: трубчастої кістки з епіфізом та хребця (*vertebra*) великого ссавця, можливо мамонта (*Mammuthus Prim.*). За рештками породи, обидві кістки залягали у щільному світложовтому лесі плейстоценової епохи. Поверхня кісток дегідратована, із вмістом вапняку, пошкоджена сучасними зламами в процесі видобутку. За характерними особливостями знайдені кістки можливо віднести до часу останнього (вюрмського) зледеніння.

Ще одне місцезнаходження фауністичних решток мамонта виявлено на території селища *Сахнівське* Нетеребської сільської ради Корсунь-Шевченківського р-ну Черкаської обл., на мису лівого берега р. Рось (рис. 1: 10). При проведенні місцевими мешканцями земляних робіт для господарських потреб на території садиби, на глибині біля 3 м від сучасної поверхні, виявлено щелепу та фрагмент бивня мамонта, що згодом були передані до Корсунь-Шевченківського краєзнавчого музею. Учасниками експедиції

в викиді ями виявлено уламки трубчастих кісток мамонта.

В кар'єрі поблизу с. Велика Яблунівка Смілянського р-ну Черкаської обл., влаштованому в яру правого берега р. Тясмин, виявлено бивень мамонта, що оголився в лесових відкладах, на глибині близько 4 м від сучасної поверхні тераси (рис. 1: 11). Зачисткою на місці знахідки встановлено, що рештки бивня продовжуються в стінку кар'єра і залягають *in situ* в світло-жовтому шаруватому лесі, який на рівні кісток має ознаки гумусації.

Місцезнаходження крем'яних виробів у підйомному матеріалі виявлено поблизу двох сіл — Безпальче Драбівського р-ну та Бучак Канівського р-ну Черкаської обл. Обидва пункти поблизу с. Безпальчого виявлено на лівому березі Супою, на мисах амфітеатру долини річки, топографічно розміщуються на краю високої лесової тераси, на якій за 12 км вище за течією розташована Добраничівська стоянка (рис. 1: 3–5). Переважну більшість артефактів зібрано з поверхні мисів — в обох випадках край лесової тераси було знесено під час будівництва доріг Безпальче — Жорноклієви та Безпальче — Плешкані. Вироби, що походять з обох пунктів, виготовлено з чорно-сірого кременю досить доброї якості, що має вапнякову неокатану кірку. У колекції Безпальче-Шлях наявні два призматичні нуклеуси на невеликих жовтах крейдового кременю (рис. 2: 11). Відходи виробництва

Рис. 1. Пізньопалеолітичні пам'ятки Канівського Подніпров'я: 1 — Семенівка I–III; 2 — Кулябівка; 3 — Добраничівка; 4 — Безпальче-Шлях; 5 — Безпальче-Паламарі; 6 — Бучак; 7 — Канівська ГЕС; 8 — Гамарня; 9 — Межиріч; 10 — Нетеребки; 11 — Велика Яблунівка (фото бивня); умовні позначки: а — відомі пам'ятки з мамонтовою фауною; б — палеонтологічні знахідки; в — нові місцезнаходження пізнього палеоліту

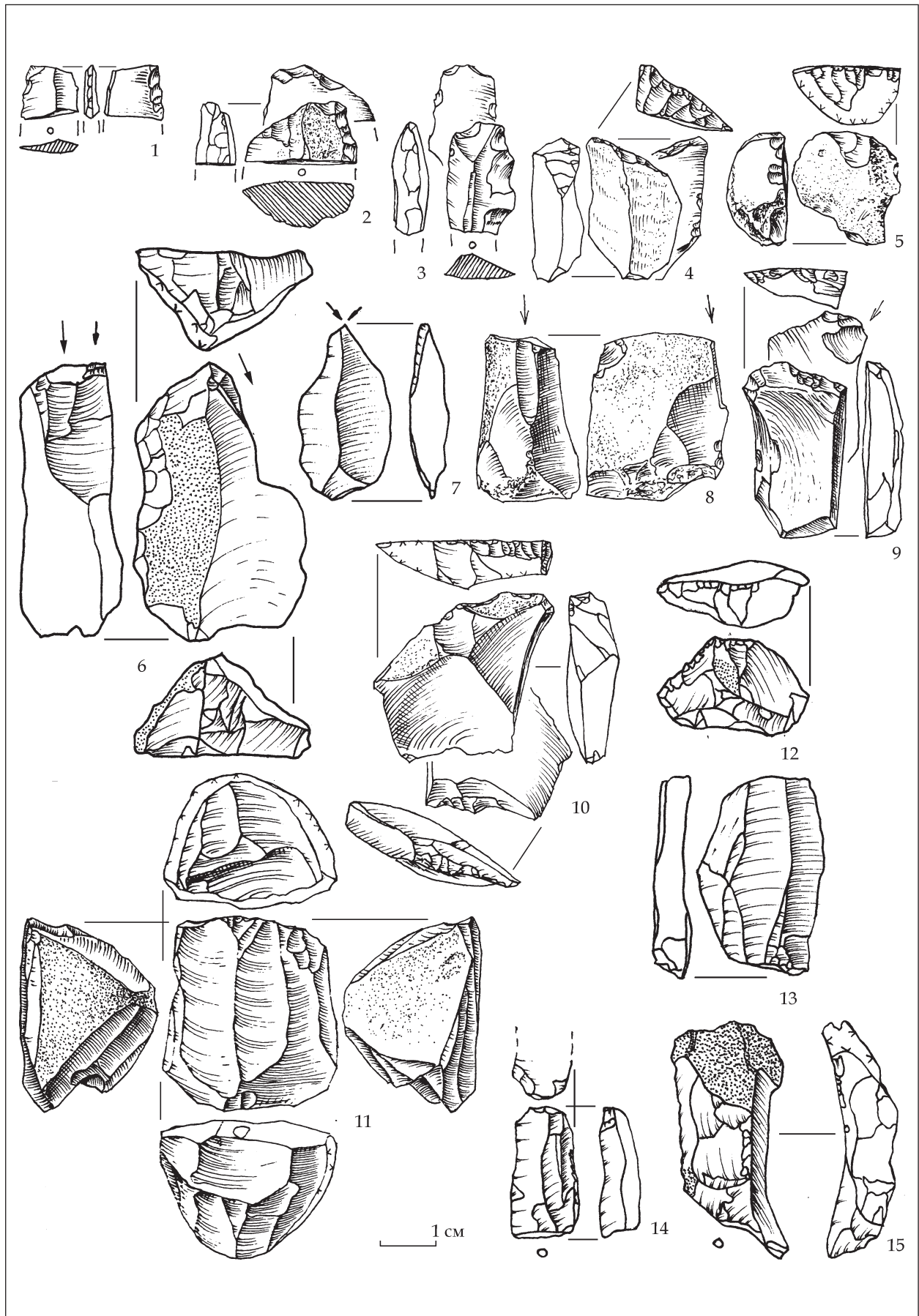

Рис. 2. Крем'яні вироби з нових пізньопалеолітичних пунктів Канівського Подніпров'я: 1–12 – Безпальче-Шлях; 13 – Безпальче-Паламарі; 14–15 – Бучак

представлені первинними, повздовжніми та безсистемними відщепами, пластинами (3 екз.). Ретушовані відщепи становлять найбільшу кількість виробів із вторинною обробкою (рис. 2: 2, 4, 10). Різиці на відщепках (4 екз.) не складають морфологічно вираженої серії (рис. 2: 6–9). Також в колекції наявні скребачки (3 екз.), стамески (2 екз.), дистальний фрагмент пластинки з пласкою ретушшю по черевцю, тронкований відщеп.

Вироби з Безпальче-Паламарі представлені переважно відходами виробництва, серед яких наявні пластини та відщепи (рис. 2: 13).

Невелика кількість виявленого матеріалу поки що не дозволяє зробити висновки про технологічні особливості комплексів.

Під час розвідувальних робіт навколо с. Бучак, на двох розташованих поруч мисах правого берега Дніпра, виявлено дві пластини пізньопалеолітичного вигляду (рис. 1: 6; 2: 14–15). Шурфуванням ознак культурного шару не виявлено.

Усі виявлені місцезнаходження являються перспективними для додаткових археологічних досліджень у зв'язку з можливістю виявлення нових стоянок кам'яного віку.

О. О. Прядко

РОЗВІДКИ В ДРАБІВСЬКОМУ РАЙОНІ НА ЧЕРКАЩИНІ

Спільна експедиція Інституту археології НАНУ та Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» провела розвідки в басейнах рр. Супій (Нехайки—Жорнокльови—Безпальче), Чумгак (Білоусівка—Миклашівка—Ковтунівка—Свічківка—Коломиці—Гай—Мойсівка—Ковалівка) та їх допливів. Метою розвідок був моніторинг стану збереженості відомих археологічних пам'яток та виявлення нових об'єктів археології. Слід зазначи-

ти, що технічну допомогу у проведенні робіт надав місцевий краєзнавець В. О. Прядко.

Вдалося обстежити двадцять три пункти, з яких одинадцять багат шарові. На території дев'ятнадцяти з них знайдено матеріали доби бронзи, а на чотирнадцяти пунктах виявлено знахідки ранньослов'янського часу, з п'яти походять артефакти давньоруського часу, на десяти пунктах зафіксовано матеріали XVII—XVIII ст.

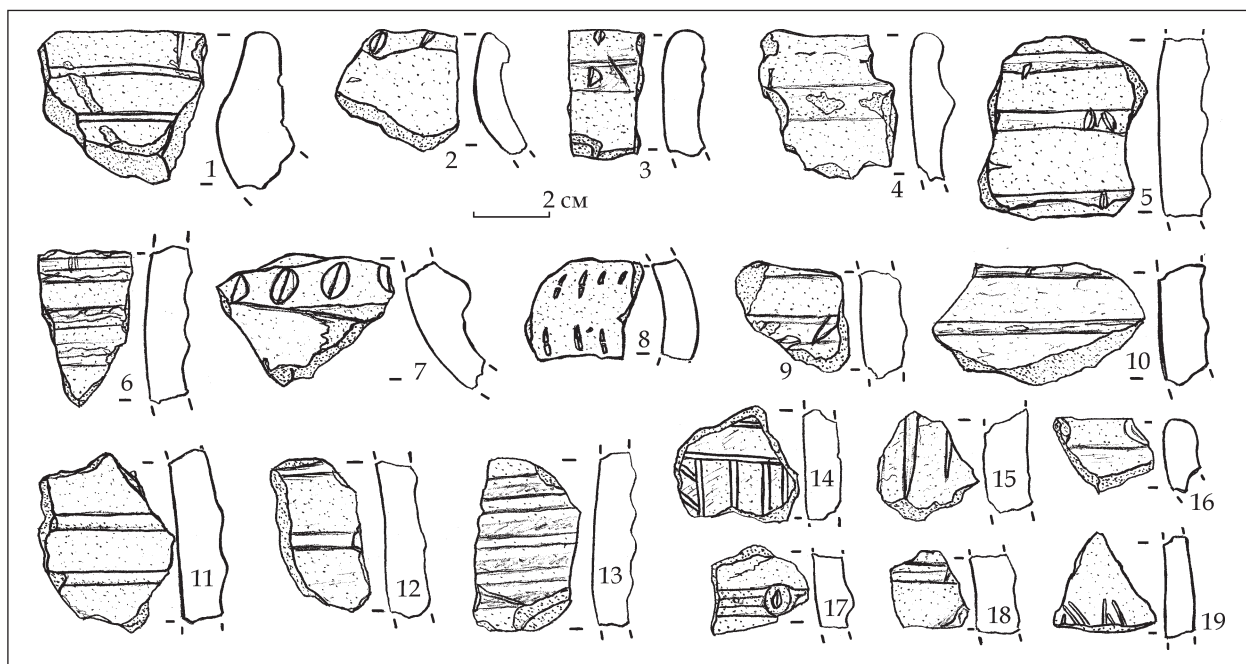

Рис. 1. Знахідки фрагментів кераміки з пам'яток на території Драбівського р-ну, Черкаської обл.: 1, 3–5, 8–9, 16–19 – р. Супій; 2, 6–7, 10–15 – р. Чумгак